

ПОКРЕТ

Материјал за конференцију:

**Социјалне борбе у Србији:
будућност**

радничко-сељачког покрета

**ПОКРЕТ ЗА
СЛОБОДУ**

Покрет за слободу је организација која већ годинама ради на локалном и интернационалном повезивању радничких и сељачких борби и стварању радничко-сељачког покрета. Покрет је иницирао оснивање Координационог одбора радничких организација чији је циљ хоризонтално повезивање радничких група и штрајкачких одбора ради заједничког наступања у борби за очување предузећа и радних места. Покрет за слободу је део међународног сељачког покрета. Недавно објављене књиге "Деиндустријализација и раднички отпор" (2011) и "Земља и слобода" (2011) сумирају вишегодишње активности Покрета за слободу на стварању радничко-сељачког покрета и прибављању међународне подршке конкретним локалним борбама. Интернет адреса Покрета је www.pokret.net

Четвртак 22. децембра, са почетком у 10 часова

Медија центар, Теразије бр. 3, Београд

Социјалне борбе у Србији: будућност радничко-сељачког покрета

Теме конференције:

- Досадашње активности Покрета за слободу и планови за будућност
- Представљање нове платформе Координационог одбора радничких организација
- Представљање иницијативе за пољопривредну реформу
- Придруживање међународном савезу против отимања земље
- Приватизација земљишта и будућност пољопривреде
- Борба за очување Југоремедије и других предузећа у Србији
- Најава регионалне радничке и сеоске конференције за следећу годину
- Могућност студентске подршке радничким и сељачким борбама

Учесници:

Миленко Срећковић, Покрет за слободу

Иван Златић, Покрет за слободу

Љубица Стјепановић-Мухић, Координациони одбор радничких организација

Мирослав Грубанов, Удружење "Паори" из Црепаје

Бранислав Гулан, новинар, сарадник Привредне коморе Србије, члан Одбора за село САНУ

Здравко Деурић, удружење Равноправност из Зрењанина

Зоран Гочевић, радник Срболека

Ацо Попадић, социолог, уредник листа Контрапункт

Јелена Вељић, активисткиња, студентски колектив Одбрани Филозофски

Током серије разговора "Бити радник данас" у оквиру Октобарског салона, који су се одвијали у октобру и новембру 2011, усвојена је следећа:

Платформа Координационог одбора радничких организација у Србији

Према званичним подацима Агенције за приватизацију, до сада је раскинуто чак 25% од укупног броја уговора о приватизацији, било од суда, или од Агенције за приватизацију. Сама ова чињеница указује да су у приватизацији у Србији направљене велике грешке, да су те грешке системског карактера, а не изоловани инциденти, и да се начин на који се спроводи приватизација мора радикално преиспитати. Власт, међутим, ни у самим предузећима у којима је раскинут уговор не предузима ништа како би се утврдила одговорност за кршење закона и наношење штете предузећу. О преиспитивању погрешне политике нема ни говора, већ се наставља са применом модела који се показао као погубан по привреду и читаво друштво.

Према искуству радника и малих акционара, централизованост је најдоминантније обележје и централни проблем приватизације у Србији. Не само да су сви, осим врхова политичке власти и финансијске олигархије, искључени из одлучивања у процесу приватизације, већ се овај процес спроводи практично без икакве јавне контроле, у искључивом интересу моћних појединаца. Управо из овог разлога, привреда Србије је данас у колапсу, а држава је паралисана системском корупцијом. Сматрамо да се о изласку из економске и политичке кризе не може говорити а да се претходно не спроведе децентрализација одлучивања о привреди и приватизацији, а да је за спровођење децентрализације неопходно уважити досадашња искуства борбе радника и малих акционара у Србији против пљачке у приватизацији, за опстанак њихових предузећа, имовине и радних места.

- Искуство наших борби против кршења закона и уговора у приватизацији, показало је да је локална јавност много више заинтересована, а локална власт тим више осетљива за проблеме радника и малих акционара у приватизацији. У локалној средини, представници власти су ближи грађанима и

доступнији демократској контроли, па се у великом броју случајева показало да их је лакше натерати да одлучују у јавном интересу, а не у интересу моћника. Међутим, локална самоуправа нема никакав утицај на одлуке у процесу приватизације, или се њена улога, као и улога радника и малих акционара, своди на „право“ да дају необавезујуће мишљење. Да би процес приватизације убудуће имао минимум демократичности, неопходно је да се одговорност за имовину Републике Србије у преосталим неприватизованим предузећима одузме од Агенције за приватизацију и повери локалним самоуправама, као и да се градовима и општинама обезбеде капацитети за извршење ових надлежности, односно да им централна власт не ствара препреке, како се не би десило да локалне самоуправе уместо стварних овлашћења у приватизацији заправо добију само гомили проблема са којима не могу да изађу на крај.

- Још увек постоји велики број предузећа у Србији која нису приватизована, као и оних у којима су уговори о приватизацији раскинути, а која имају перспективу. Уколико се њихова приватизација настави по досадашњем моделу, шансе за опстанак су им онолико добре колико се поклопе са интересима прљавог новца, шпекуланата, увозничког лобија, и сличних структура које чине “економску елиту” у Србији. Другим речима, шансе су им готово никакве ако се процес приватизације убудуће не буде ослонио на интересе оних који од њих живе – радника и малих акционара. Да би се спречио нестанак онога што је остало од привреде у Србији, неопходно је да се, тамо где за то постоји интересовање, а нарочито у предузећима где је захваљујући борби радника и малих акционара раскинут уговор о приватизацији са несавесним власницима, примени модел бесплатне поделе контролног пакета акција запосленима. Подсећамо јавност на позитивно искуство “Југоремедије”, где су радници и мали акционари три године водили упорну борбу против корупције у приватизацији. Суд је 2007. године утврдио да су у праву и раскинуо уговор о приватизацији. Захваљујући чињеници да је “Југоремедија” приватизована по закону који је запосленима и пензионерима омогућио већинско власништво, мали акционари ове компаније били су у прилици да, након што су доказали истину, преузму контролу над управљањем и сами отклоне милионску штету коју су “Југоремедији” нанели држава и крупни капитал. “Југоремедија” сведочи да је контрола запослених и пензионера над предузећем реална шанса да се оно избори за опстанак.

- “Кипарски новац” је један од највећих генератора пропадања привреде у Србији. Огромне количине новца са *off-shore* рачуна из „пореских рајева“ широм света и данас су претежни део средстава која

се “инвестирају” у привреду Србије. Наравно, не ради само о новцу “бившег режима”, већ се преко кипарских рачуна сада пере и новац из приватизационе пљачке (до јавности је стигао случај “Београд филма”, који свакако није изузетак). Строга контрола порекла капитала који се инвестира у привреду у Србији је први неопходан корак да се пресече “закон спојених судова” који већ двадесет година влада нашом земљом – да нас најпре покраду, оставе без посла и имовине, а да затим нашим опљачканим новцем “отварају нова радна места”. Наравно, други неопходан корак је санкционисање пљачке и обештећење опљачканих. Тужбе и кривичне пријаве које радници и мали акционари подносе због злоупотреба у процесу приватизације се или одбацују, или се по њима годинама не поступа, или се процесуирају кад је прекасно да се спречи пропадање предузећа. На кршењу закона не може се стварати владавина права. Због тога је неопходно утврдити одговорност за двадесетогодишњу пљачку привреде у Србији, која се највећим делом одвијала кроз процес приватизације. Шта се десило у предузећима у којима је раскинут уговор о приватизацији? Да ли је грешка била у **кршењу** закона и уговора, или је грешка у **раскиду** уговора због кршења закона?

- Пре више од пет месеци Европска унија је наложила властима у Србији да преиспитају више од двадесет случајева приватизације у Србији у којима постоје сумње на корупцију. Међу случајевима који су побудили пажњу Брисела налазе се и она чији су радници и мали акционари потписници ове платформе: “Југоремедија”, “Шинвоз”, “Срболек” и “Просвета”. Пет месеци након налога из Брисела, ситуација у нашим предузећима још је гора него што је била, а једно од ретких предузећа које још увек ради, захваљујући чињеници да управу контролишу мали акционари, је зрењанинска “Југоремедија”. Због тога се последњих месеци појачавају полицијски притисци и медијска хајка против управе “Југоремедије”. Пола године након писма Европске уније, однос власти према „Југоремедији“ само је још гори него што је био, и очигледно иде у правцу уништења фабрике и уклањања доказа о кршењу закона и о катастрофалним последицама које је оно имало на привреду Србије. Власт која је направила катастрофалне грешке срљајући у приватизацију, сада жели да уништи оне који су успели да прекину незаконе и исправе туђе грешке. Координациони одбор радничких организација у Србији ће тражити подршку Европске уније да се заштити оно што је постигнуто у “Југоремедији” и да се ово позитивно

искуство примени и у другим предузећима која још увек нису нестала у двадесетогодишњој пљачки.

- Урушавање привреде у Србији довело је до потпуне деградације радничких права. Стални радни однос данас је привилегија, а претежни део радника спада у најрањивију групу привремено ангажованих. Ипак, наши законодавци у овој области игноришу стваран живот. Радници који нису у сталном радном односу, у Србији се не рачунају приликом утврђивања репрезентативности синдикалних организација, што доводи до тога да организација у коју су учлањени не може да их заштити. Другим речима, и они привремено ангажовани радници који се усуде да се учлане у синдикат, тиме само улазе у ризик да се због синдикалног ангажовања замере послодавцу и остану без посла. Због тога Координациони одбор радничких организација у Србији подржава иницијативу Синдиката новинара Србије и запослених у медијима да се прописи измене тако да радници који нису у сталном радном односу имају једнако право на синдикално представљање. - Централизација процеса приватизације у Србији представља одјек укупне централизације политичког живота у Србији. Политичке партије које се последњих двадесет година смењују на власти, претвориле су се у клике које имају потпуни монопол на политичко деловање и потпуну контролу над институцијама. Увиђајући значај децентрализације политичког система, Координациони одбор радничких организација у Србији подржава иницијативу Сталне конференције градова и општина у Србији за измену изборног закона тако што ће се одборници у локалним парламентима бирати по већинском систему. Реализација ове иницијативе била би први корак у разбијању политичког монопола и партократије у Србији.

У Србији, децембра 2011,

За Координациони одбор радничких организација,

Покрет за слободу

Удружење Равноправност из Зрењанина

Удружење Солидарност из Суботице

Грађанско-синдикални фронт из Вршица

Синдикат новинара Србије и запослених у медијима

Представници појединачних предузећа

Нужност пољопривредне реформе

Све више села нестаје са мапе Србије и све је мање становника у њима. Решење тог проблема – док је још увек могуће – донело би корист читавом друштву. Сеоском становништву треба омогућити да себи обезбеди пристојан живот који је оно, услед неповољних животних услова, често принуђено да тражи у граду. У тренутку када је само мање од 2 милиона становника Србије запослено, треба поштовати чињеницу да сељаци сами себи обезбеђују запослење - не чекају да то држава уради за њих. Додељивањем субвенција, помагањем пољопривредне делатности и већим улагањем у сеоску инфраструктуру подстиче се опстанак сеоског становништва у селима и на социјално прихватљив начин спречава увећавање градске сиротиње, а тиме и настанак хаотичних социјалних нереда какве све чешће виђамо у западноевропским државама.

Сељачка удружења и држава треба да спрече експлоатацију земље и природних богатстава од стране мултинационалних пољопривредних корпорација које се баве пољопривредом ради личног профита, запошљавају мали број људи, а малим произвођачима чине нелојалну конкуренцију на домаћем и страном тржишту. Пољопривреда је стратешка грана посебно важна у ситуацији када се широки слојеви друштва налазе у потпуном социјалном незнању. Током деведесетих пољопривреда се показала као најважније егзистенцијално упориште становништва у условима економских санкција, хиперинфлације и регионалне нестабилности. Независност у производњи и пласману хране веома је важан елемент стабилности у земљама у којима су практично сви остали аспекти живота доведени у питање. Србија, на жалост, спада у такве земље. Међутим, док је повољан пласман прехрамбених производа озбиљно угрожен монополском позицијом малопродајних ланаца, монополизација пољопривредне производње се још увек може спречити.

Пољопривреда омогућава настанак и развој индустрије која би се заснивала на преради сеоске примарне производње. Прерађивачка индустрија повећава цену производа на светском тржишту и обезбеђује додатна радна места. Субвенције које се додељују страним компанијама које у Србију долазе у потрази за јефтином радном снагом, треба уложити у сеоске, задружне прерађивачке капацитете. Субвенцијама би се спречило смањење површине обрађене земље а повећањем те површине драстично

би се повећала зарада од извоза. Дакле, из државног буџета би за пољопривреду морала да се издваја много већа сума од досадашњих 2.5% а субвенције би морале да се прошире и на воћарство и сточарство.

Управо из тих разлога, Покрет за слободу се залаже за системску реформу пољопривредног сектора, како би се унапредиле могућности производње и побољшао социјални положај сеоских произвођача. Учешће сељака и радника у доношењу одлука о судбини наше земље циљ је ради којег око нашег покрета окупљамо бројне радничке, сељачке и друге групе. До сада је било неопходно да власт натерамо да нас слуша организовањем протеста и штрајкова, заузимањем фабрика и путева, након што би сви претходни апели институцијама били одбачени. Истовремено, покушали смо да створимо простор за бољу политичку артикулацију проблема са којима се суочавамо. Недавним повезивањем са европским и светским сеоским организацијама на Конференцији о суверености хране одржаној у Аустрији, на којој је присуствовало више од 400 делегата из 34 европске земље, добили смо прилику да домаће проблеме упоредимо са проблемима из других земаља, разменимо искуства и удружимо снаге.

Покрет за слободу се придружио Међународном савезу против отимања земље који је покренуло више од 250 пољопривредника, из 30 земаља, 19. новембра, у држави Мали. Овај савез предводиће сељаци, у сарадњи са широким спектром друштвених покрета и организација. Савез је најављен на затварању међународне конференције „Прекинемо отимање земље“, коју су организовали *Национална конфедерација сељачких организација* из Малија, и *Via Campesina*, међународни сељачки покрет.

Отимање земље је глобална појава, без преседана у обиму и брзини. У Малију, у последњих пар година, влада је инвеститорима изнајмила више од 800.000 хектара обрадиве земље, по тридесетогодишњим, обновљивим уговорима. Процењује се да је у целој Африци више од 30 милиона хектара било продато или изнајмљено. Цифра се креће од 60 до 80 милиона хектара за читав свет, али, с обзиром на тајну, понекад илегалну природу уговора, та цифра је само видљиви врх леденог брега. Земљиште о којем је реч већ је уступљено националним моћницима, мултинационалним и финансијским фондовима, који настоје да профитирају или шпекулишу служећи се индустријским пољопривредним пројектима, рударством, производњом биогорива, тржиштем угљеника, туризмом, великим бранама, итд.

Има оних који описују ове отимачине земље као „инвестиције“, али, у стварности, оне нису ништа друго до крађа. То је, такође, кршење права сељака. У тим отимачинама, мали произвођачи, узгајивачи, домаће становништво – жене и мушкараци – опљачкани су

за своје наслеђе и средства опстанка. Сељаци и мали пољопривредници који бране себе и своје виталне интересе бивају пребијани, затварани, чак и убијани.

С обзиром на озбиљност ситуације, пољопривредне организације које су се сусреле у Малију оформиле су савез, да би дале своју подршку сељачким заједницама и ојачале их у њиховој борби против те опасности. Усвојен је акциони план, укључујући, нарочито, оснивање надзорног одбора за прикупљање и размену конкретних података о отимању земље. Учесници ове конференције посветили су се, као горућем питању, заједничком раду на окончању отимања земље. На тај начин, стећи ће се могућности да истинске аграрне реформе и земљишна политика буду имплементирани на добробит фармерских породица, а агро-бизнис буде смењен сељачком пољопривредом, која је једини начин да се гарантује сувереност хране.

У Србији је такође у току укрупњавање земљишних површина у власништву малог броја људи. Током приватизације пољопривредних комбината и задруга тајкуни су за мале паре долазили до власништва над великом површином плодне земље. У процесу приватизације за хектар земље плаћали су врло често само 500 евра. Четири године од ступања на снагу Споразума о стабилизацији и придруживању биће у прилици да то исто земљиште страним компанијама продају по цени која је 10 или 100 пута већа (хектар плодног земљишта у Европи достиже и цену између 50 и 80 хиљада евра). Приватизовани пољопривредни комбинати и предузећа одлазе у стечај јер власници нису заинтересовани за производњу већ за препродају земљишта или за претварање пољопривредног земљишта у грађевинско. На тај начин, земља служи за стварање профита малог броја људи уместо да је заштићена као основа друштвено најпотребније привредне гране. На селу живи половина становништва Србије, а трећина запослених је у пољопривреди. У околностима деиндустријализације и ниског нивоа индустријске производње, пољопривреду и земљу требало би чувати као мало воде на длану.

Покрет за слободу ће почетком следеће године угостити предводнике сеоских покрета из земаља које су, у погледу пољопривреде, биле у сличној ситуацији у којој се ми сада налазимо. Придружиће нам се и представници међународног покрета *Via Campesina*. Наставићемо разговор и повезивање започето у јуну 2010. на конференцији “Пољопривредна реформа у Србији”, са које је објављена књига “Земља и слобода”. Покушаћемо да даље развијамо стратегију за излазак из ситуације у којој су пољопривредници сваке године принуђени да блокирају путеве како би побољшали свој економски положај.

ПОКРЕТ ЗА СЛОБОДУ је организација која већ годинама ради на локалном и интернационалном повезивању радничких и сељачких борби и стварању радничко-сељачког покрета. Покрет је иницирао оснивање Координационог одбора радничких организација чији је циљ хоризонтално повезивање радничких група и штрајкачких одбора ради заједничког наступања у борби за очување предузећа и радних места.

ПОКРЕТ ЗА СЛОБОДУ је део међународног сељачког покрета. Недавно објављене књиге "Деиндустријализација и раднички отпор" (2011) и "Земља и слобода" (2011) сумирају вишегодишње активности Покрета за слободу на стварању радничко-сељачког покрета и прибављању међународне подршке конкретним локалним борбама. Интернет адреса Покрета је:

www.pokret.net

Контакт:

063/83.83.882

info@pokret.net